

Zbigniew Janczewski

Uprawnienia Konferencji Biskupów w zakresie prawa o sakramentach ŚW.

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 40/1-2, 103-114

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ZBIGNIEW JANCZEWSKI

UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPÓW W ZAKRESIE PRAWA O SAKRAMENTACH ŚW.

Spis treści: – Wstęp, – 1. Uprawnienia Konferencji Biskupów na mocy Soboru watykańskiego II. – 2. Uprawnienia w posoborowym prawodawstwie kościelnym. – 3. Uprawnienia kodeksowe (KPK 1983) – Zakończenie.

Wstęp

Sakramenty święte stanowią jedną z najistotniejszych dziedzin życia Kościoła. W nich bowiem jest obecny i działa sam Chrystus. Nic więc dziwnego, że prawo kanoniczne, będące jedną z form przekazu wiary, interesuje się również tą dziedziną. W Kodeksie prawa kanonicznego Jana Pawła II sakramentami zajmuje się pierwsza część księgi czwartej, zatytułowanej *Posługa uświęcenia w Kościele*, kanony 840-1165. Sakramenty są również przedmiotem zainteresowania Konferencji Biskupów różnych krajów, w tym także Konferencji Episkopatu Polski.

Prawodawstwo powszechne trzykrotnie udzielało Konferencjom Biskupów uprawnień ustawodawczych, w konkretnym, ściśle określonym zakresie. Po raz pierwszy miało to miejsce na Soborze Watykańskim II, kolejny raz Konferencje otrzymały władze stanowienia prawa na mocy prawodawstwa posoborowego. Aktualnie uprawnienia takie wypływają z przepisów KPK 1983. Obecnie obowiązujący kodeks zezwala, a nawet w niektórych przypadkach wręcz nakazuje, Konferencjom Biskupów na wydawanie przepisów prawnych dotyczących sakramentów św.

1. Uprawnienia Konferencji Biskupów na mocy Soboru Watykańskiego II

Do Soboru Watykańskiego II uchwały Konferencji Biskupów nie posiadały mocy prawdziwej ustawy, miały jedynie charakter rady, zalecenia. Nabierały one mocy prawnej jedynie wtedy, gdy zostały ogłoszone jako prawo diecezjalne przez poszczególnych ordynariuszy¹.

¹ G. C o c c h i, *Commentarium in Codicem Iuris Canonici ad usum scholarum, liber II. De personis, pars I, sectio II*, Taurinorum Augustae 1931, s. 137.

Uprawnienia ustawodawcze Konferencji Biskupów zostały zawarte dopiero w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* Soboru Watykańskiego II. Zgodnie z Dekretem Konferencje mogą podejmować uchwały posiadające moc prawną, gdy przewiduje to:

- a) prawo powszechnie²,
- b) specjalne zarządzenie Stolicy Apostolskiej³ wydane:
  - z własnej inicjatywy,
  - na prośbę Konferencji Biskupów⁴.

Zostały więc tutaj taksatywnie określone przypadki, mogące być przedmiotem decyzji prawnych wydawanych przez Konferencje Biskupów.

Drugim warunkiem prawomocności tych decyzji jest kwalifikowana większość głosów (większość dwóch trzecich głosów tych członków, którym przysługuje głos decydujący)⁵. Dekret wyraźnie zaznacza, iż trzeba mieć na uwadze należących do Konferencji biskupów z głosem decydującym, z czego wynika, że chodzi o wszystkich członków, nawet nieobecnych⁶.

Ostatnim już warunkiem prawomocności uchwał Konferencji jest aprobaty Stolicy Apostolskiej⁷.

Dekret soborowy *Christus Dominus* określił więc ramowo kompetencje Konferencji Biskupów, precyzując przy tym warunki, od spełnienia których uzależnione zostało jej działanie jako podmiotu władzy ustawodawczej. Nie uczyniono w nim jednak żadnej wzmianki na temat spraw, które mogą być przedmiotem rozważań na sesjach plenarnych. Sprawy te zostały określone w innych dokumentach soborowych. Niniejszy artykuł zajmuje się prawem dotyczącym sakramentów, dlatego przedstawienie konkretnych uprawnień Konferencji zostało ograniczone głównie do problematyki związanej w prawie kanonicznym z sakramentami, a także po części z konieczności do prawa

---

² Chodzi tutaj z pewnością o same uchwały soborowe, przekazujące pewne sprawy decyzji Konferencji Biskupów, a także o przyszły Kodeks prawa kanonicznego, który jak już dzisiaj wiadomo przekazał wiele spraw Konferencjom; E. S z t a f r o w s k i, *Konferencje Biskupie, (studium historyczno-kanoniczne)*, Warszawa 1984, s. 141.

³ Szereg przykładów takich zarządzeń mamy w prawie posoborowym.

⁴ Dekret *Christus Dominus*, nr 38, 4.

⁵ Tamże.

⁶ M. •C o s t a l u n g a, *De Episcoporum Conferentiis, Periodica de re morali, canonica, liturgica* 57 (1969), s. 241.

⁷ Dekret *Christus Dominus*, nr 38, 4; szerzej na temat tych uprawnień w: E. S z t a f r o w s k i, *Uprawnienia Konferencji Biskupich*, *Prawo Kanoniczne* 14 (1971) nr 1-2, s. 42-43.

liturgicznego, które często trudno jest rozdzielić od kanonicznego prawa o sakramentach⁸.

Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Consilium* z dnia 4.12.1963 roku⁹ przyznała Konferencjom Biskupów prawo powzięcia decyzji dotyczących między innymi:

- wprowadzenia języka ojczystego do liturgii (nr 39 § 3),
- przygotowania rytuałów krajowych (nr 63, b),
- wprowadzenia przystosowań dotyczących przygotowania do chrztu dorosłych (nr 65),
- przystosowania sprzętów liturgicznych do potrzeb i zwyczajów miejscowych (nr 128)¹⁰.

Następnym dokumentem soborowym, zawierającym interesujące nas uprawnienia jest Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* z dnia 21.11.1964 roku¹¹. Uwzględniając obecne warunki życia Kościoła zezwala ona na przywrócenie w Kościele łacińskim diakonatu stałego. Decyzję w tej sprawie przekazuje Konferencjom Biskupów (KK 29).

Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* daje Konferencjom możliwość wydawania własnych zarządzeń, dotyczących współdziałania w świętych czynnościach (*communicatio in sacris*)¹².

Natomiast Dekret o formacji kapłańskiej *Optatum totius* nakazuje Konferencjom Biskupim opracować w poszczególnych krajach lub obrządkach specjalne wytyczne o sposobie formacji kapłańskiej¹³. Wytyczne te powinny uwzględniać:

- a) sposób formacji seminarystycznej alumnów np. regulamin seminarystyczny, ćwiczenia duchowne, program studiów (nr 2),
- b) ewentualną potrzebę tworzenia seminariów regionalnych lub krajowych i ustanawianiu dla nich statutów (nr 7, 1 i nr 12),
- c) wprowadzenie odpowiedniego przeszkolenia duszpasterskiego dla alumnów,
- d) przesunięcie granicy wieku do święceń kapłańskich (nr 12),
- e) kontynuowanie formacji po ukończeniu seminarium (nr 22).

⁸ Na temat kompetencji Konferencji Biskupów w sprawach liturgii pisze: M. P a s t u s z k o, *Wprowadzenie do kanoniczno-liturgicznego prawa o sakramentach świętych (kan. 834-839)*, *Prawo Kanoniczne* 35 (1992) nr 3-4, s. 133-140.

⁹ AAS 56 (1964) s. 110-133.

¹⁰ Szerzej na ten temat w: J. W r o c e ń s k i, *Problem władzy Konferencji Biskupów w sprawach liturgicznych*, Warszawa 1986.

¹¹ AAS 57 (1965) s. 5-75.

¹² nr 8, 2: AAS 57 (1965) s. 98.

¹³ Nr 1: AAS 58 (1966) s. 713-714.

Ostatniego punktu dotyczy również zalecenie Dekretu o życiu i posłudze kapłanów *Presbyterorum ordinis* Soboru Watykańskiego II, dające Konferencjom Biskupów możliwość ustalenia sposobu, aby wszyscy prezbiterzy uczestniczyli w kursach pogłębiających ich wiedzę teologiczną i duszpasterską, a także pogłębiali i wzmacniali swoje życie duchowe¹⁴.

2. Uprawnienia w posoborowym prawodawstwie kościelnym

Posoborowe prawodawstwo kościelne pozostaje w bezpośrednim związku z uchwałami Soboru Watykańskiego II. Jego głównym zadaniem jest wprowadzenie w życie tych uchwał, dlatego też najczęściej bliżej precyzuje i nadaje formę konkretnych przepisów ogólnym uchwałom soborowym. W wielu jednak przypadkach prawodawstwo posoborowe tylko pośrednio bazuje na uchwałach soborowych, budując na nich szersze struktury prawne. Obydwie te sytuacje odnoszą się także do Konferencji Biskupów¹⁵. W świetle prawa powszechnego, wydanego w okresie posoborowym, poważnie rozszerzył się zakres spraw, powierzonych do rozstrzygnięcia Konferencjom¹⁶.

Podobnie jak w uchwałach soborowych, w prawodawstwie posoborowym bardzo trudno jest rozdzielić przepisy liturgiczne od ściśle kanonicznego prawa o sakramentach. Stąd też przy opisywaniu tych drugich mogą pojawić się też normy liturgiczne.

Omawiając prawodawstwo posoborowe na samym początku należy wspomnieć bardzo istotny dokument – Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* papieża Pawła VI. Dokument ten powołując się na Dekret soborowy *Christus Dominus*, który nie nakazywał formalnie ustanowienia Konferencji Biskupów, zdaje się teraz wyraźnie mówić o obowiązku ich ustanowienia¹⁷.

Przechodząc do uprawnień Konferencji Biskupów, dotyczących sakramentów, trzeba zauważyć, że na tym odcinku mamy do odnotowania dużą rozpiętość pod względem ważności spraw zleconym Konferencjom. Tuż obok rzeczywiście ważnych, spotykamy także drobne, wypada jednak wskazać jedno i drugie.

Istotnym kierunkiem odnowy soborowej było przygotowanie typicznych wydań nowych ksiąg liturgicznych. Księgi te zawierają *Uwagi wstępne*,

¹⁴ nr 19, 3: AAS 58 (1966) s. 1020.

¹⁵ E. Sztáfrowski, *Konferencje Biskupie...*, s. 165.

¹⁶ J. Dudziak, *Posoborowe zmiany w zakresie prawa kanonicznego jako wyraz pewnych zasad leżących u podstaw zamierzonej odnowy Kościoła*, Tarnowskie Studia Teologiczne, t. VI, Tarnów 1977, s. 156.

¹⁷ P a u l s VI, Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, 6.08.1966, cz. I, nr 41 § 1, AAS 58 (1966) s. 773.

w których zamieszczono przepisy prawne, określające także uprawnienia Konferencji Biskupów¹⁸.

Dnia 15.05.1969 roku promulgowano część rytuału, zawierającą nowe *Obrzędy chrztu dzieci*¹⁹, postanawiając równocześnie, że wejdą one w życie z dniem 8.09 tegoż roku²⁰. Okazało się jednak, iż wyznaczony termin był zbyt krótki i dlatego dekretem z 10.07.1969 roku wyznaczono nowy termin, dołączając przy tym uwagę, że Konferencje Biskupów mają władzę określenia dnia, od którego zacznie obowiązywać nowy Obrzęd chrztu²¹.

W części ogólnej odnowionych Obrzędów chrztu, zatytułowanej „Chrześcijańskie wtajemniczenie” (*De initiatione christiana*), zawarto upoważnienie, na mocy którego Konferencje Biskupów otrzymują władzę przystosowania Obrzędu typicznego, by odpowiadał on miejscowym potrzebom. Do Konferencji należało między innymi:

- a) zastanowić się nad tym, co możnaby dopuścić z narodowych tradycji i charakteru oraz jakie inne przystosowania trzeba wprowadzić do obrzędu,
- b) zachować lub przystosować pewne własne, wcześniej istniejące już elementy, zamieszczone w dotychczasowych rytuałach partykularnych,
- c) przystosować i uzupełnić *Wstępne uwagi* zamieszczone w Rytuale rzymskim, by szafarze pojęli w pełni znaczenie obrzędów i skutecznie je stosowali²².

Drugim aktem prawnym, przyznającym Konferencjom Biskupów władzę w zakresie dokonywania przystosowań były „Uwagi wstępne” do *Obrzędów chrztu dzieci*. Na jego podstawie Konferencje mogły wydawać jako pomoc dla duszpasterzy instrukcje, ustanawiające dłuższy okres przygotowania rodziców do chrztu dziecka²³.

Następnym dokumentem przyznającym uprawnienia Konferencjom był *Obrzęd chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*²⁴, opublikowany na mocy dekretu *Ordinis Baptismi* Kongregacji Spraw Kultu Bożego z dnia 6.01.1972

¹⁸ E. Szt a f r o w s k i, *Konferencje Biskupie...*, s. 185-186.

¹⁹ *Ordo Baptismi Parvulorum*, editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1969.

²⁰ AAS 61 (1969) s. 548.

²¹ Tamże, s. 549-550.

²² *Ordo Baptismi Parvulorum, De initiatione christiana, IV. De aptationibus quae Conferentiis Episcopalibus competunt*, nr 30.

²³ Tamże, *Uwagi wstępne do chrztu dzieci*, nr 25.

²⁴ *Rituale Romanum. Ordo Initiationis Christianae Adultorum*, editio typica, Typis Polyglottis Vaticanum 1972.

roku²⁵. Zgodnie z tym dokumentem Konferencje Biskupów w zakresie prawa o sakramentach mogły decydować o:

- sposobie przyjmowania sympatyków przed katechumenatem, tam gdzie wydaje się to wskazane,
- opuszczeniu namaszczenia katechumenów lub też przeniesieniu go do obrzędów bezpośrednio przygotowujących, albo zastosowania go w czasie trwania katechumenatu, na sposób obrzędu stanowiącego przejście²⁶.

Dnia 22.08.1971 roku Kongregacja Spraw Kultu Bożego dekretem *Peculiare Spiritus Sancti donum* ogłosiła typiczne wydanie nowego *Obrzędu sakramentu bierzmowania*²⁷. Obrzędy poprzedzono jak zwykle *Uwagami wstępnymi*, w których określono także uprawnienia Konferencji Biskupów. W zakresie sakramentów Konferencje miały jedynie dokładniej określić program duszpasterski, aby kandydaci do bierzmowania, zwłaszcza dzieci, byli odpowiednio przygotowani na jego przyjęcie²⁸.

Wypada w tym miejscu jeszcze wspomnieć o odnowionym *Obrzędzie poświęcenia olejków św.* ogłoszonym Dekretem Kongregacji Spraw Kultu Bożego dnia 3.12.1970 roku²⁹, w którym od decyzji Konferencji Biskupów uzależniono użycie oleju katechumenów³⁰.

Przepisy prawa o sakramentach dotyczące Eucharystii znalazły się między innymi we Wprowadzeniu ogólnym do Mszału rzymskiego³¹, które to poleciło Konferencjom podjąć decyzję o doborze materiału na wykonanie

²⁵ Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Decretum *Ordinis Baptismi*, 6.01.1972, AAS 64 (1972) s. 252.

²⁶ *Rituale Romanum. Ordo Initiationis Christianae Adultorum*, nr 65.

²⁷ Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Decretum *Peculiare Spiritus Sancti donum*, 22.08.1971, AAS 64 (1971) s. 77.

²⁸ *Pontificale Romanum. Ordo Confirmationis, editio typica*, Typis Polyglottis Vaticani 1973: nr 12, 2.

²⁹ Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Decretum *Ritibus hebdomadae sanctae*, 3.12.1971, AAS 63 (1971) s. 711.

³⁰ *Pontificale Romanum. Ordo benedicendi oleum catechumenorum et infirmorum et conficiendi chrisma, editio typica*, Typis Polyglottis Vaticanis 1971: Uwagi wstępne, nr 7.

³¹ *Institutio Generalis Missalis Romani* ukazywało się w kilku wersjach, pierwszą opublikowano w związku z wydaniem nowego *Ordo Missae*, promulgowanego w dn. 6.04.1969 r. Po ogłoszeniu tej wersji odezwały się liczne głosy krytyki, dlatego równocześnie z przygotowaniem nowego Mszału sporządzono zmodyfikowaną wersję Wprowadzenia ogólnego, którą opublikowano dn. 26.03.1970 r. Wersja trzecia powstała 15.08.1972 r., a ostatnie zmiany wniesiono w roku 1975; E. S z t a f r o w s k i, *Konferencje Biskupie...*, s. 195; M. Pastuszeko, *Obrzędy i ceremonie sprawowania Eucharystii* (kanony 923-930), *Prawo Kanoniczne* 36 (1993) nr 1-2, s. 114.

sprzętów liturgicznych, o formie szat liturgicznych i materiału z jakiego mogą być wykonane³².

Dnia 20.10.1969 r. ukazała się Instrukcja Kongregacji Spraw Kultu Bożego, dotycząca stopniowego wprowadzania w życie Mszału rzymskiego³³. Nakazuje ona Konferencjom Biskupów ustalenie terminu, od którego możliwe będzie stosowanie tekstów Mszy św. w języku narodowym, a także zatwierdzenie tłumaczenia na języki narodowe nowego *Ordo Missae* (nr 2-3).

W przypadku sakramentu pokuty Konferencje otrzymały możliwość wydawania swojego prawa na mocy przepisów Uwag wstępnych nowego Obrzędu pokuty *Ordo Paenitentiae*, ogłoszonego przez Kongregację Spraw Kultu Bożego na mocy dekretu *Reconciliacionem Inter Deum*, dnia 2.12.1973 roku³⁴. Dokument ten nakazuje Konferencjom:

- a) ustalić normy dotyczące dyscypliny sakramentu pokuty, zwłaszcza co do posługi kapłanów i rezerwowania grzechów,
- b) szczegółowo ustalić normy dotyczące zwyczajnego sprawowania tego sakramentu, a także znaków pokuty, które mają okazywać wierni przy rozgrzeszeniu ogólnym³⁵.

Dnia 30.11.1972 roku papież Paweł VI wydał Konstytucję Apostolską *Sacram Unctionem infirmorum*³⁶, dotyczącą sakramentu namaszczenia chorych, którą zatwierdził, przygotowane przez wspomnianą poprzednio Kongregację, *Obrzędy namaszczenia i duszpasterstwa chorych*³⁷. *Uwagi wstępne* do Obrzędu zawierały uprawnienia, przysługujące Konferencjom Biskupów. Miały one między innymi:

- podjąć decyzję co do zachowania lub przystosowania pewnych własnych elementów, dotyczących osób chorych, a zamieszczonych w dotychczasowych rytuałach partykularnych, byleby dały się pogodzić z Konstytucją o Liturgii i współczesnymi potrzebami (nr 38 c),
- w razie potrzeby dostosować i uzupełnić Uwagi Wstępne zawarte w Rytuałach rzymskim, mając na uwadze spotęgowanie świadomego i czynnego udziału wiernych (nr 38 c).

³² *Wprowadzenie ogólne do Mszału rzymskiego*, nr 290, 304 i 305.

³³ AAS 61 (1969) s. 749-753.

³⁴ *Sacra Congregatio pro Cultu Divino*, *Decretum Reconciliacionem Inter Deum*, 2.12.1973, AAS 66 (1974) s. 172-173.

³⁵ *Rituale Romanum. Ordo Paenitentiae, editio typica*, Typis Polyglottis Vaticanis 1973: Uwagi wstępne, nr 38, a, b.

³⁶ P a u l u s VI, *Constitutio Apostolica Sacram Unctionem infirmorum*, 30.11.1972, AAS 65 (1973) s. 5-9.

³⁷ *Rituale Romanum. Ordo Unctionis Infirmorum eorumque Pastoralis Curae*, editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1972.

Problematyka związana z sakramentem kapłaństwa została zawarta w Motu proprio *Ministeria quaedam* z dnia 15.08.1972 roku³⁸. Dało ono możliwość zwrócenia się Konferencji Biskupów do Stolicy Apostolskiej, ażeby zostały ewentualnie zachowane lub wprowadzone na podległym im terytorium inne posługi przed święceniami diakonatu, takie jak np. ostiariusza, egzorcysty, katechety³⁹. Konferencje miały także określić odpowiedni wiek oraz szczególnie przymioty kandydatów do posługi lektora i akolity, odstęp czasu między lektoratem a akolitatem (ilekroć udziela się tym samym osobom obydwu posług), a także postanowić, by posługę akolitu nazywać subdiakonatem⁴⁰.

Innym dokumentem regulującym problematykę sakramentu kapłaństwa są Podstawowe zasady formacji kapłańskiej – *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, ogłoszone przez Kongregację do Spraw Nauczania Katolickiego dnia 6.01.1970 roku⁴¹. Nakazują one Konferencjom Biskupów rozważenie, czy ze względu na miejscowe warunki nie należałoby podwyższyć wieku wymaganego przez prawo powszechne do przyjęcia święceń (nr 43).

Natomiast wydane wcześniej Motu proprio papieża Pawła VI *Sacrum Diaconatus Ordinem* z dnia 18.06.1967 roku⁴² zobowiązało Konferencje do podjęcia decyzji (za zgodą papieża), czy i gdzie powinien być ustanowiony diakonat stały oraz do wyznaczenia wyższego niż 25 lat wieku do jego przyjęcia (nr 1 i 5).

Ostatnim z omawianych tutaj sakramentów jest małżeństwo. Jego właśnie dotyczy Motu proprio *Matrimonia mixta*, wydane przez Pawła VI dnia 31.03.1970 roku⁴³. Przyznawało ono Konferencjom Biskupów władzę określenia dawnych „rękojmi”, a więc sposobu w jaki miały być składane deklaracje i przyrzeczenia przed zawarciem małżeństwa mieszanego. Konferencje winny były ustalić sposób stwierdzenia złożenia „rękojmi” na forum zewnętrznym przez stronę katolicką i powiadomienia o tym fakcie strony niekatolickiej, a także podjąć decyzję co do innych formalności w tej materii.

---

³⁸ P a u l u s VI, Motu proprio *Ministeria quaedam.*, 15.08.1972, AAS 64 (1972) s. 529-534.

³⁹ Tamże, s. 531.

⁴⁰ Tamże, s. 532-533.

⁴¹ Sacra Congregatio pro Institutione Catholica, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, 6.01.1970, AAS 62 (1970) s. 321-384.

⁴² P a u l u s VI, Motu proprio *Sacrum Diaconatus Ordinem*, 18.06.1967, AAS 59 (1967) s. 697-704.

⁴³ P a u l u s VI, Motu proprio *Matrimonia mixta*, 31.03.1970, AAS 62 (1970) s. 257-265.

(Wstęp, nr 7) Motu proprio przyznało również Konferencjom Biskupów prawo określenia norm, na podstawie których mogła być udzielana dyspensa od formy kanonicznej na podległym im terytorium w sposób jednakowy i godziwy, z zachowaniem jakiejś publicznej formy zawarcia małżeństwa (nr 9). Zostały także zobowiązane do wydania norm, określających jednakowy sposób zanotowania w księgach przepisanych przez prawo kanoniczne małżeństwa zawartego publicznie, po uzyskaniu dyspensy od formy kanonicznej (nr 10).

Posoborowe prawodawstwo kościelne przyznawało również Konferencjom Biskupów władzę wydawania norm, dotyczących przyjmowania lub udzielania sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych braciom odłączonym. „Dyrektorium ekumeniczne” nakazało⁴⁴, by np. Konferencja Biskupów udzielała zezwolenia na współdziałanie w tych sakramentach, tylko po pomyślnym wyniku konsultacji, odbytych z kompetentnymi władzami odłączonych Kościołów wschodnich, przynajmniej lokalnymi (nr 42). W przypadku pozostałych braci odłączonych sytuacja wyglądała inaczej, głównie ze względu na brak wspólnoty wiary w odniesieniu do wspomnianych sakramentów. Dlatego praktycznie chodziło tutaj przede wszystkim o niebezpieczeństwo śmierci lub naglącej konieczności (prześladowanie lub więzienie). W innych wypadkach naglącej konieczności o współdziałaniu w omawianych sakramentach decydowała Konferencja lub ordynariusz miejsca (nr 55).

3. Uprawnienia kodeksowe (KPK 1983)

W dniu 25.01.1983 roku papież Jan Paweł II promulgował nowy Kodeks prawa kanonicznego, który określił ostatecznie zarówno samą strukturę, jak i kompetencje Konferencji Biskupów. Kan. 455 § 1 stwierdza, że Konferencja ta może wydawać akty ustawodawcze jedynie w sprawach, w których:

- a) przewiduje to prawo powszechne,
- b) określa to specjalne polecenie Stolicy Apostolskiej, wydane przez nią z własnej inicjatywy lub na prośbę samej konferencji.

W pierwszym przypadku prawo kodeksowe, wskazuje cały szereg spraw, w których Konferencje Biskupów posiadają władzę ustawodawczą. Warto przy tym zaznaczyć, iż w pewnych dziedzinach prawo powszechne zobowiązuje poszczególne konferencje do podjęcia odnośnych aktów ustawodawczych, w innych zaś stwarza im jedynie taką możliwość.

---

⁴⁴ Dyrektorium ekumeniczne *Ad totam Ecclesiam*, AAS 59 (1967) s. 587.

W drugiej sytuacji przedmiot decyzji ustawodawczych Konferencji Biskupów może określić specjalne polecenie Stolicy Apostolskiej, wyrażone *expressis verbis*, pochodzące z inicjatywy samej Stolicy Apostolskiej lub też wydane na wniosek zainteresowanej Konferencji Biskupów. Druga ewentualność stwarza więc możliwość zwrócenia się przez daną Konferencję do Stolicy Apostolskiej o upoważnienie do wydania aktu ustawodawczego. Sytuacja taka wiąże się przede wszystkim ze sprawami bezpośrednio związanymi z warunkami i potrzebami lokalnymi⁴⁵.

Warunkiem prawomocności uchwał jest przejrzanie ich przez Stolicę Apostolską, kan. 455 § 2 mówi tu o tzw. rozpoznaniu (*Decreta... ab Apostolica Sede recognita...*), która to forma zatwierdzenia polega na badaniu, czy normy prawne uchwalone przez Konferencję nie są przeciwne prawu powszechnemu lub dobru Kościoła⁴⁶. To rozpoznanie, czyli *recognito* nie jest jednakże tylko „kontrolą techniczną”, ale też manifestacją wspólnoty hierarchicznej Kościoła – Konferencji z papieżem⁴⁷.

Wypada dodać, że podjęty przez Konferencję Biskupów akt ustawodawczy nabiera mocy obowiązującej z chwilą zgodnej z prawem promulgacji (kan. 455 § 2), a sposób promulgacji dekretów i czas ich wejścia w życie określa sama Konferencja (kan. 455 § 3). Akty prawne Konferencji Episkopatu Polski do 1986 roku były promulgowane przez ukazanie się ich w pismach urzędowych poszczególnych diecezji. Dnia 28.04. tegoż roku Konferencja postanowiła, że promulgacja jej aktów prawnych będzie następowała przez ogłoszenie ich w *Piśmie Okólnym Episkopatu Polski*⁴⁸. Aktualnie, zgodnie ze Statutem Konferencji Biskupów naszego kraju promulgacja następuje przez ogłoszenie w organie urzędowym noszącym tytuł *Akta Konferencji Episkopatu Polski* (Art. 17).

Wśród spraw, do regulacji których KPK 1983 upoważnił Konferencję Biskupów można wyodrębnić najpierw te, które stanowią przedmiot obli-

---

⁴⁵ W. G ó r a l s k i, *Władza ustawodawcza Konferencji Episkopatu według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku*, Prawo Kanoniczne 32 (1989) nr 1-2, s. 47.

⁴⁶ G. F e l i c i a n i, *Le Conferenze Episcopali*, Bologna 1974, s. 541; G. G i r l a n d a, *De Episcoporum Conferentia deque exercitio potestatis magisterii*, Periodica 76 (1987) z. 4, s. 596; D. B. M u r r a y, *The legislative Authority of the Episcopal Conference*, Studia Canonica 20 (1986) nr 1, s. 44; C. D e D i e g o - L o r a, *La potestad de regimen de las conferencias episcopales en el „Codex” de 1983*, Ius Ecclesiae 1 (1989) nr 1, s. 27-33.

⁴⁷ V. G o m e z - I g l e s i a s, *Los Decretos generales de las Conferencias episcopales*, Ius Canonicum 51 (1986) s. 284-285.

⁴⁸ Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski, 28.04.1986, BP 28/86/870, Pismo Okólne 28 (1986) s. 1.

gatoryjnego działania ustawodawczego wymienionej instytucji. W interesującej nas dziedzinie Konferencja posiada uprawnienia ustawodawcze odnośnie do:

- a) przystosowania obrzędów wtajemniczenia katechumenów (*Ordo initiationis christianae adultorum*) oraz wydania przepisów w sprawie dopuszczenia do katechumenatu (kan. 851, 1),
- b) wydania przepisów w sprawie sposobu zapisywania w księdze ochrzczonych dzieci adoptowanych (kan. 877 § 3),
- c) wydania norm dotyczących miejsca słuchania spowiedzi (kan. 964 § 2),
- d) wydania norm w sprawie zaręczyn poprzedzających zawarcie małżeństwa (kan. 1062 § 1),
- e) wydania norm dotyczących egzaminu narzeczonych, zapowiedzi przedślubnych oraz innych odpowiednich środków potrzebnych do przeprowadzenia badań przed zawarciem małżeństwa (kan. 1067),
- f) określenia sposobu składania tzw. rękojmi wymaganych od strony katolickiej przy zawieraniu małżeństw mieszanych, a także sposobu stwierdzenia tychże rękojmi w zakresie zewnętrznym i powiadomienia o tym strony niekatolickiej (kan. 1126)⁴⁹.

Obok dziedzin, w których Konferencje Biskupów mają obowiązek wydać odpowiednie normy, istnieją także inne, co do których można również stworzyć regulacje prawne, chociaż Konferencje nie są już do tego zobligowane. Odnośnie prawa dotyczącego sakramentów Konferencje mogą:

- a) wydać normy co do udzielania sakramentów chrześcijanom nie mającym pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, dotyczy to jednak tylko pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych (kan. 844 § 4-5),
- b) wydać przepisy co do sposobu udzielania chrztu (kan. 854),
- c) określić wiek, w którym wierni powinni przyjmować sakrament bierzmowania (kan. 891),
- d) określić, gdzie należy przechowywać księgę bierzmowanych (kan. 895),
- e) wydać przepisy dotyczące prowadzenia ksiąg parafialnych (kan. 535),
- f) ustalić wyższy wiek wymagany do przyjęcia prezbiteratu i diakonatu stałego (kan. 1031 § 3),
- g) ustalić kryteria dopuszczenia do sakramentalnego rozgrzeszenia wielu penitentów bez uprzedniej spowiedzi indywidualnej (kan. 961 § 2),
- h) ustalić wyższy wiek do godziwego zawarcia małżeństwa (kan. 1083 § 2),
- i) wydać własny obrzęd zawarcia małżeństwa (kan. 1120),

---

⁴⁹ Por. W. G ó r a l s k i, dz. cyt., s. 52-53.

- j) określić sposób dokonywania zapisu małżeństwa w księdze zaślubionych (kan. 1121 § 1),
- k) wydać normy w sprawie udzielania dyspensy od formy zawarcia małżeństwa mieszanego (kan. 1127 § 2),
- l) zdecydować o dopuszczeniu wiernego świeckiego do pełnienia funkcji świadka urzędowego przy błogosławieniu małżeństwa (kan. 1112)⁵⁰.

Przedstawione powyżej uprawnienia dotyczą Konferencji Biskupów w całym Kościele katolickim, a więc także Konferencji Episkopatu Polski.

Zakończenie

Po II wojnie światowej ukazało się w naszym kraju szereg dokumentów prawnych autorstwa Konferencji Episkopatu Polski, dotyczących sakramentów. Zapoznając się z nimi oraz dokonując próby ich interpretacji konieczne jest wcześniejsze uświadomienie sobie na jakiej podstawie prawodawca ten zabierał głos w powyższej materii i jakie kwestie mógł regulować przy pomocy prawa. Niniejszy artykuł, szeroko naświetlając tę materię, starał się pokazać między innymi podstawy prawne, na które mogły lub mogą powoływać się Konferencje Biskupów wydając przepisy dotyczące sakramentów (uprawnienia dane im przez Sobór Watykański II, prawodawstwo posoborowe i KPK 1983). Analizując poszczególne uprawnienia nasuwa się wniosek, jak wielkim zaufaniem prawodawcy powszechnego cieszą się Konferencje Biskupów, skoro przyznał im tak znaczną możliwość a nawet czasem obowiązek stanowienia prawa dotyczącego ważnych kwestii związanych z sakramentami św.

The competences of the Bishops Conference on the scope of the sacramental law.

This article shows one of lawgivers – the Bishops Conference who can make the law of sacraments in the particular Church. Tells about rights of the Conference on the question of constitute the sacramental law.

The first part of the article is about competences which the Bishops Conference has from Vaticanum II, the second part about the competences from post Vaticanum legislation. The third part shows competences which Code of Canon Law 1993 gives to Conference.

⁵⁰ Por., tamże, s. 53-55; J. C a l v o, *Las competencias de las Conferencias episcopales y del Obispo diocesano en relacion con el „munis santificandi”*, *Ius Canonicum* 48 (1984) s. 668-673.